

ГАРЧИГ

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	3
2. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙ ТҮҮНИЙ ОРЧМЫН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ.....	9
3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ.....	11
4. 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	13
5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ, АРИЛГАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	15
6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	21
7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗЫН БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	22
8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ..	23
9. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	23
БҮЛЭГ 9.ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	24
БҮЛЭГ 10. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	25
БҮЛЭГ 11. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	26
БҮЛЭГ 12. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	28
БҮЛЭГ 13. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	29

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 1. Төслийн талбайн координат.....	3
Хүснэгт 2. Кемпийн кадастрын координат	3
Хүснэгт 3. Барилга байгууламж хийц бүтэц.....	7
Хүснэгт 4. 2025 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардлын задаргаа	14
Хүснэгт 5. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө	15
Хүснэгт 6. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	21
Хүснэгт 7. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ	22
Хүснэгт 8. Осол, эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөө.....	24
Хүснэгт 9. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө.....	25
Хүснэгт 10. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	26
Хүснэгт 11. БОМТ-ийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	28
Хүснэгт 12. БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах төлөвлөгөө	29

Зургийн жагсаалт

Зураг 1. Төслийн талбайн байршлын зураг	4
Зураг 2. Хуурай баяжуулалтын технологи	5
Зураг 3. Талбайн зураг.....	6
Зураг 4. Уурхайг хангадаг цахилгаан хангамж	7

1. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Төслийн нэр: Харганат төмрийн хүдрийн ордыг ил аргаар ашиглах төсөл

Төсөл хэрэгжүүлэгч: “Эй Эл Жи Ти” ХХК /улсын бүртгэлийн дугаар: 9019022116, регистрийн дугаар: 5130662, албан ёсны хаяг: Улаанбаатар, Сүхбаатар, 1-р хороо, энхтайваны өргөн чөлөө, 13/3 Авзага трейд ХХК-ийн байр утас: 89709901

Төслийн байршил: Харганатын төмрийн ордын талбайн засаг захиргааны харьяаллын хувьд Увс аймгийн Наранбулаг сумын нутагт (М-46-89) байрладаг ба Улаанбаатар хотоос баруун тийш 1300км, Увс аймгийн төв Улаангом хотоос зүүн урагшаа 50км, Наранбулаг сумын төвөөс баруун тийшээ 50км зайд тус тус алслагдсан байдаг.

Сумын Засаг даргын захирамж 2021 оны 06 сарын 18 өдрийн А/120 тоот шийдвэрийг үндэслэн нэгж талбарын 8511000592 дугаар бүхий 112 га газрыг Уурхайн газрын зориулалтаар эзэмшүүлж гэрчилгээ олгосон.

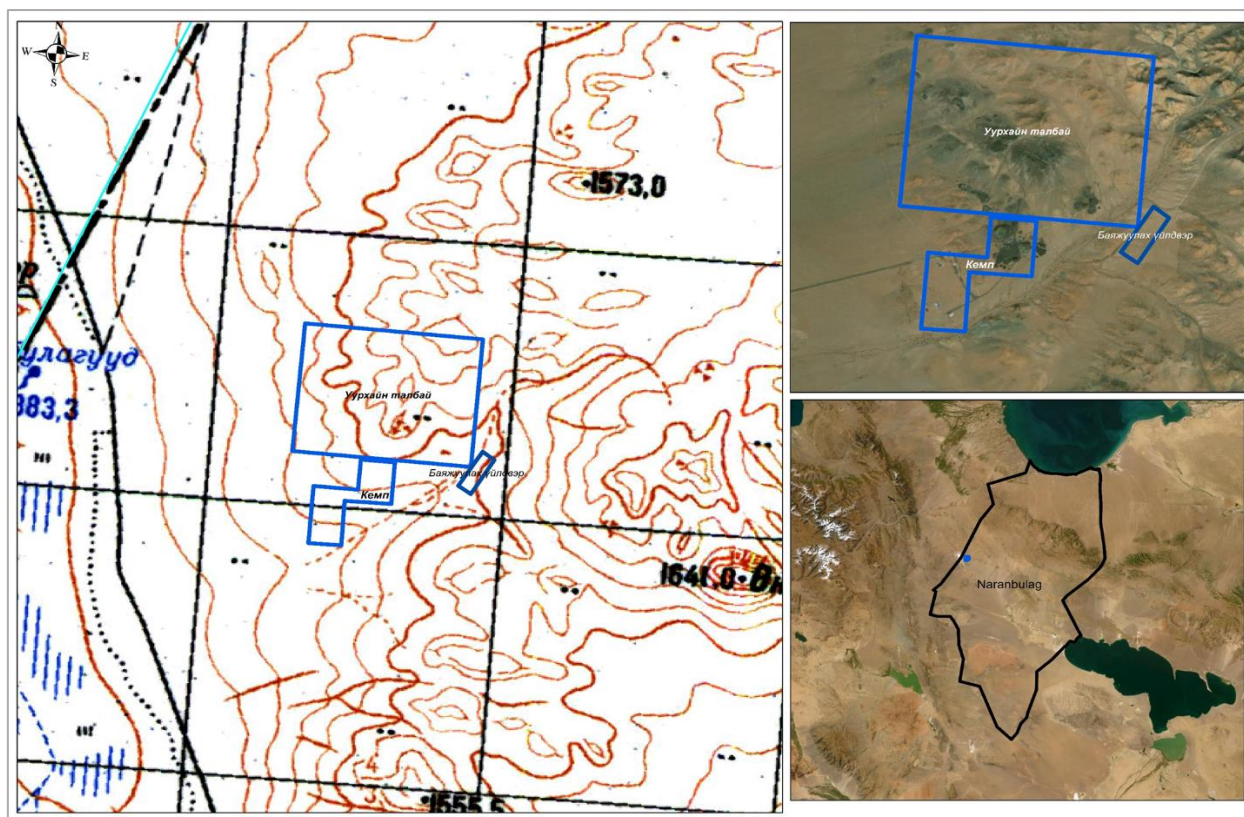
Хүснэгт 1. Төслийн талбайн координат

Цэгийн дугаар	Уртраг	Өргөрөг
1	92° 11' 39.19"	49° 36' 51.79"
2	92° 10' 39.19"	49° 36' 51.79"
3	92° 10' 39.19"	49° 37' 21.78"
4	92° 11' 39.19"	49° 37' 21.78"

Сумын Засаг даргын захирамж 2021 оны 04 сарын 22 өдрийн А/59 тоот шийдвэрийг үндэслэн нэгж талбарын 8511000629 дугаар бүхий 17 га газрыг үйлдвэрийн барилга байгууламжийн зориулалтаар эзэмшүүлж гэрчилгээ олгосон.

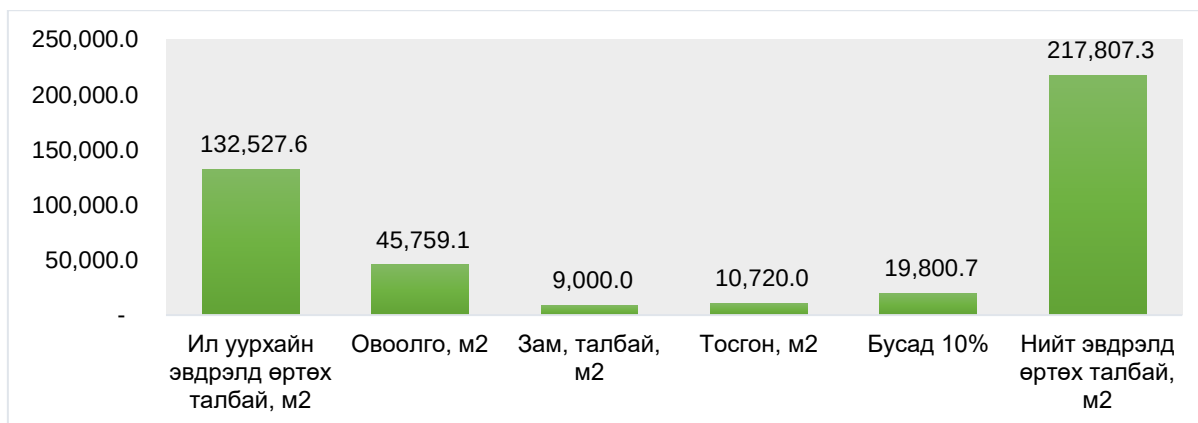
Хүснэгт 2. Кемпийн кадастрын координат

Цэгийн дугаар	X	Y
1	441051.16	5495833.31
2	441050.79	5496047.38
3	441280.96	549648.51
4	441280.31	5495741.82
5	440967.44	5495741.63
6	440971.51	5495415.18
7	440749.14	5495414.48
8	440749.14	5495833.32

Зураг 1. Төслийн талбайн байршлын зураг

Уурхайн нөөц, хүчин чадал: Ил уурхайн ашиглалтын хугацаанд 43.5 мян.м³ шимт хөрс хуулж овоолгод байршуулахаар байна. Уулын ажлын календарчилсан төлөвлөгөөг захиалагч компанийн техникийн даалгаврын дагуу эхний 10-н жилд 250.0 мян.тн, 11-31 жилд 500.0 мян.тн хүчин чадалтайгаар 31 жил ашиглахаар төлөвлөлөө.

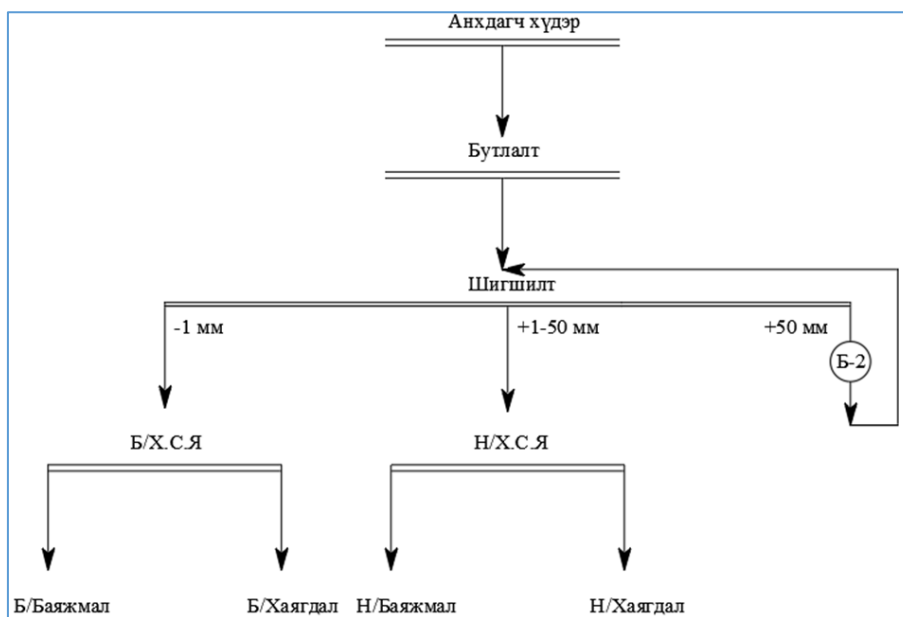
Хилээр экспортод гаргасан бүтээгдэхүүн: 2019 онд олборлож боловсруулсан мөн оны үйл ажиллагааны тайлант онд үлдэгдэл 10,750.6 тн төмрийн хүдрийг шинэ төрлийн коронавируст халдвар цар тахлын улмаас тухайн үед экспортолж чадалгүй Ховд аймгийн Булган сумын нутагт байрлалтай Цоохор нуурын гаалийн хяналтын бүсэд хуримтлуулсан.

2020 оны 3-р сарын 14-ний өдөр Монгол улсын Шадар сайд, Улсын онцгой комиссын дарга Ө. Энхтүвшин “Уул уурхайн бүтээгдэхүүний экспортын тээвэрлэлтийн үйл ажиллагааг

онцгой нөхцөл байдалд зохион байгуулах түр журам”-ыг баталж, тус компанийн зүгээс уг журмын нөхцөл, шаардлагыг биелүүлэн экспортын ажлыг эхлүүлж, дээрх 10750.6 тн хүдрийг 6,7,8 сард хилээр гаргасан.

Мөн 2020 оны уулын ажлын төлөвлөгөөний дагуу 10-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар олборлож, боловсруулалт хийсэн 10-55мм хэмжээтэй 13,474,06 тн хүдрийг 9,10 сард экспортод гаргасан

Уурхайн ашиглалтын систем: Харганатын төмрийн хүдрийн ил уурхайд хөрс хуулалт, хүдэр олборлолтын ажлыг өрөмдлөг тэсэлгээ, экскавацлалт, авто тээвэр гадаад овоолго гэсэн ил уурхайн ашиглалтын системээр гүйцэтгэнэ. Тус ордын хүдрийг нарийвчилсан хайгуулын ажлын үр дүнд тодорхойлогдсон +990 метрийн түвшин хүртэл ил уурайгаар хүдрийн биетийн уналтын дагуу дээрээсээ доош гэсэн ерөнхий чиглэлтэй, хүдрийн биетийн уналтын дагуу дээрээс доош гэсэн ерөнхий чиглэлтэй, хүдрийн биетийн суналтын дагуу уулын ажлын ахилттайгаар гүйцэтгэнэ. Хөрс хуулалт болон хүдэр олборлолтын ажлыг урьдчилан өрөмдлөг тэсэлгээний ажлын тусламжтайгаар сийрэгжүүлэлтийн ажлыг хийсний дараа экскаваторын тусламжтайгаар автосамосвалд ачин хөрс хуулалтын чулуулгын ил уурхайн гадаад овоолгод, хүдрийг баяжуулах үйлдвэрийн дэргэдэх хүдрийн агуулах хүртэл тээвэрлэн байрлуулна.

Зураг 2. Хуурай баяжуулалтын технологи

Уурхайн ашиглалтын элементүүд

Доголын өндөр: Хүдрийн хаягдал бохирдлыг бага байлгах, хүдрийн биетийн цул тогтцоос хамааруулан уурхайн ажлын доголын өндрийг $H_d=5\text{м}$ байхаар тооцов. Доголын өндөр бага байснаар хүдэр хөрсний чулуулгийн зааг орчимд үүсэх хаягдал болон бохирдлын хэмжээ багасах нөхцөл бүрдэнэ.

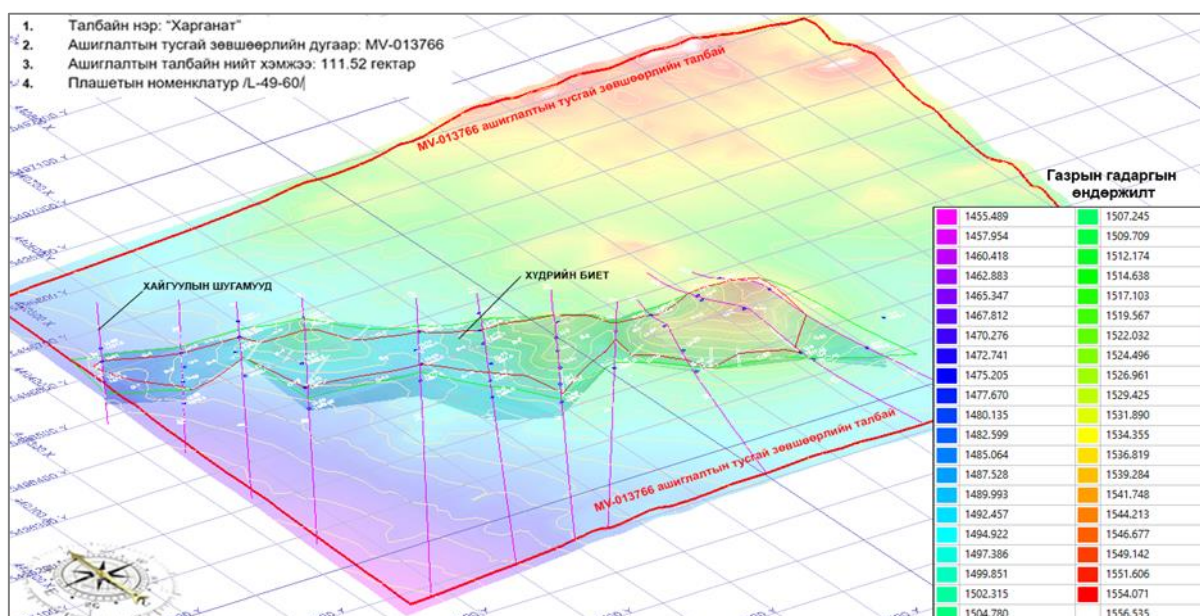
Ажлын бус доголын өндөр: Уурхайн ажлын доголыг цаашид ашиглахгүй, ил уурхайн хүрээ хязгаарт хүрсэн үед ажлын доголуудыг нэгтгэн ажлын бус догол үүсгэнэ. Ажлын бус доголын өндөр 10м байна.

Ажлын доголын хажуугийн налуугийн өнцөг: Ажлын доголын хажуугийн налуугийн өнцгийг чулуулгийн шинж чанарын нөхцөлөөр тодорхойлоход хөрс, хүдрийн доголд $\alpha_d=60^0$ байна.

Ажлын талбайн өргөн: Ажлын талбайн өргөнийг төсөлд дараах 2 хувилбараар тусгалаа.

- а) Хамгийн бага ажлын талбайн өргөн (Налуу траншейгаар нээх үед)
- б) Хэвийн ажлын талбайн өргөн

Шинээр ашиглалтын түвшин нээхэд огтлох траншейгаар нээнэ. Траншей нээх, ажиллах техникийн аюулгүй зайн нөхцөлөөр ажлын талбай тодорхойлогдоно. Ажлын хамгийн бага өргөн 25 м-ээс багагүй байна.

Зураг 3. Талбайн зураг

Талбайн геологи, геоморфологи

Харганатын ордын хүдэр нь магнетитээс бүрддэг ба 38 м хүртэл гүнд тархсан хэвтээ байрлалтай биетээс тогтдог, хүдэр дэх нийт төмрийн дундаж агуулга 45⁰/0, Харганатын ордын төмрийн хүдрийн нөөц нь С, зэрэглэлээр 3,7 сая тонн, С2 зэрэглэлээр 2.6 сая тонн хэмээн үнэлжээ. Харганатын төмрийн орд болон түүний ойр орчмын талбай нь Нуурын структурын бүсэд хамаарагдана В А Амантов (1963 он), е.Жамьяндорж (1976 он), Ч.Сүхбат (2000 он) нарын судлаачдын удирдлагын доор Нуурын бүсэд гүйцэтгэсэн геологийн региональ судалгааны ажлын үр дүнгээс үзэхэд, энэхүү талбай нь харьцангуй нийлмэл геологийн топоцтой байна.

Харганатын орд болон түүний ойр орчмын газрын гадаргуугийн шинж байдал, онцлогийг харгалзан өмнөх судлаачид нь элэгдэл идэгдлийн гаралтай уул толгод, хуримтлалын гаралтай талархаг гадаргуу, хөндий хоолой, нуурын шал, сайр зэрэг төрлүүдийг ялгажээ. Харганатын төмрийн ордын талбай нь Нуурын бүсийн (Тектоникийн зураг, масштаб 1:1000000, 2000 он) төв хэсэгт оршдог бөгөөд өмнөх судлаачид энэхүү бүсийн хэмжээнд байкалит, гуруу каледонид, түрүү герцинид, мезо-кайнозойн структурыг ялгасан байдаг (3,4) Манай талбайд түүний сүүлчийн 2 нь тогтоогдсон байна.

Уурхайн дэд бүтэц

Уурхайн барилга, байгууламж: Уурхай, үйлдвэрийн барилга байгууламжид захиргааны байр, ажилчдын болон хоолны байр, агуулах-засварын байр багтах бөгөөд эдгээр нь уурхайн баруунд талд байрлана.

Хүснэгт 1. Барилга байгууламж хийц бүтэц

№	Нэр	Хийц, бүрдэл	Тоо, ш
1	Оффис	Сэндвич	1
2	Амралтын байр	Сэндвич	1
3	Гал тогоо	Сэндвич	1
4	Сэлбэг, материалын агуулах	Сэндвич	1
5	Авто граж	Сэндвич	1
6	Үйлдвэрийн байр	Сэндвич	1
7	Харуул хамгаалалтын байр	Сэндвич	2
8	Түлшний агуулах	Ёмкость	3
	Дүн		11

Түлш хадгалах зориулалтаар 60 тоннын 3 сав бүхий түлшний агуулах, масло болон бусад тос материалыг зориулалтын савтай нь тус тус хадгална. ШТМ-ын гал аюулгүй байдлын шаардлага, норм дүрмийн дагуу байрлуулан зориулалтын тоноглолоор хангасан байна.

Цахилгаан хангамж: Одоогийн байдлаар төсөл хэрэгжүүлэгч нь цахилгаан хангамжаа 30 дизл цахилгаан үүсгүүрээр хангаж байна.

Зураг 4. Уурхайг хангадаг цахилгаан хангамж

Уурхайн нийт цахилгааны хэрэглээг ашиглалтын 3 дахь жилээс Увс аймгийн Наранбулаг сумын төвөөс 10 кВт-ын ЦДАШ татаж хангахаар төлөвлөсөн. Уурхайд ил уурхайн гэрэлтүүлэг, баяжуулах үйлдвэр, засварын цех, хотхоны хэрэглээ гэсэн цахилгаан хэрэглэгч байна.

Усан хангамж: Орд газрын орчимд урсгал ус байхгүй. Хүдрийн биетүүд дээр өрөмдөгдсөн 80м хүртэл гүнтэй цооногуудад усны давхарга илрээгүй, хөндий хоолойд өрөмдөгдсөн худгуудын усны түвшин нь хүдрийн биетүүдийн түшингээс хэдэн арав, зуун метрийн доор байрлалтай байдаг.

Ордын гидрогеологийн нөхцөл байдал нь хуурай, хөрсний болон гүний усны ямар нэгэн илрэл ажиглагдаагүй учир гидрогеологийн ямар нэгэн хүндрэл байхгүй.

Ордын усан хангамжийг хангамжийн хэрэглээг өөрсдийн эзэмшлийн гүний худгаас хангахаар төлөвлөсөн.

- Эзэмшигч байгууллага: “Эй эл жи ти” ХХК
- Худаг гаргасан байгууллага: “Энержи Импайр” ХХК
- Худгийн байршлын солбилцол: 92°10' 51" , 49°36' 31"
- Үнэмлэхүй өндөр: 1460м
- Цооногийн гүн: 100 м
- Усны ундарга: 1.5 л/сек

2. ТӨСЛИЙН ТАЛБАЙ ТҮҮНИЙ ОРЧМЫН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТОДОРХОЙЛОЛТ

Уур амьсгал: Ордын талбайн баруун тал Хархираагийн салбар уулсын, зүүн тал Хяргас нуурын хотгорын баруун бэлийн намхавтар уулсын системд хамаарагдах ба хоорондоо Халхаатын тал, Хөсөрийн хар нуур зэрэг уулс хоорондын хөндийгөөр тусгаарлагдана.

Хархираагийн салбар уулс нь шовх оройтой огцом хэрчигдэлтэй гуу жалга элбэгтэй 2100-2500 м-ийн үнэмлэхүй өндөртэй. Нуурын хотгорын баруун талын намхавтар уулс нь 1700-2000 м үнэмлэхүй өндөртэй, хэрчигдэлд хүчтэй орсон гуу жалга элбэгтэй мөлгөрдүү оройтой. Талбайн хамгийн өндөр цэг нь Харлаг хар уул 2542 м, хамгийн нам цэг нь Бургастайн голын хөндийн адгийн өндөр дэнж 1632 м юм. Талбай нь эх газрын эрс тэс хуурай уур амьсгалтай богино зунтай, урт өвөлтэй, хамгийн хүйтэн нь 1-р сард -20° -35° , хамгийн халуун нь 7-р сард $+18^{\circ}$ - $(+25^{\circ})$ байх ба жилдээ 100-180 мм хур тунадас унана.Ю-р сарын дунд үеэс 5-р сарын эх хүртэл цасан бүрхүүл тогтоно. 11-р сарын эхээр газар хөлдөж эхлэх бөгөөд хөрсний хөлдөлтийн гүн нь 3 м хүрнэ.

Ордын орчимд усан сүлжээ харьцангуй сайн хөгжсөн бөгөөд Бургастайн гол түүний цутгалууд Баруун, Зүүн салааны, Хорхойтын, Талын салаа, Шивээн гол, Цагаан усны гол зэрэг байнгын урсгалтай голууд, Үнэгт, Дайв, Хайчийн зэрэг байнгын бус устай сайрууд, Сэрүүний хаг, Хөсөрийн хар нуур, Холбоо нуур зэрэг жижиг шорвог нуурууд байдаг. Нуур гол горхиуд нь ихэвчлэн байгалийн хур бороо гадаргуугийн усаар тэжээгдэх бөгөөд 10-р сарын дунд үеэс хөлдөж 5-р сарын эхээр гэснэ.

Ан амьтан, ургамал: Хархираагийн уулс нь ургамлан бүрхэвчээр тарчиг, ой модгүй нүцгэн, хад чулуурхаг уулс юм. Энд тачир өвслөг ургамал зонхилон тархана. Хяргас нуурын хотгорт тал хээрийн ургамал зонхилох тул малын бэлчээрт тохиромжтой нутаг юм. Голын хөндийд ховроор улиангар, бургас тохиолдоно.

Хархираагийн уулсад аргаль, янгир, чоно, үнэг, хярс, туулай ховроор шилүүс, буга, хандгай, зэрэг ан амьтад, Хяргас нуурын хотгорт хар сүүлт, цагаан зээр зэрэг тал хээрийн амьтад, гол ус нуурууддаа зэюг, хариус, цурхай зэрэг загас, нугас, галуу,ангир зэрэг нүүдлийн усны шувууд элбэг амьдарна.

Дэд бүтэц: Ордын талбайд төвлөрсөн төв суурин газаргүй бөгөөд талбайгаас зүүн хойшоо Увс аймгийн төв Улаангом хот 85 км-т,баруун хойш Тариалан сумын төв 30км-т, зүүн урагш Өмнөговь сумын төв 50км-т, хойшоо “Хар тарвагатай”-н нүүрсний уурхайн тосгон 16км-т тус тус байрлана. Эдгээр бүх төвлөрсөн газруудтай шороон замаар холбогдоно.

Талбайн төв хэсгээр ОХУ-н Красноярснаас Ховд аймгийг холбосон өндөр хүчдэлийн шугам, Увс-Ховд аймгийг холбосон автомашины шороон зам тус тус дайран өнгөрнө. Сумын төвүүдэд сургууль, эмнэлэг, холбооны салбарууд болон худалдаа-үйлчилгээний төв байдаг.

Сүүлийн жилүүдэд сумын төвүүд үүрэн холбооны сүлжээнд хамрагдсан. Хүн амын дийлэнх нь уламжлалт мал аж ахуй эрхлэх ба зарим нь “Хар тарвагатай”-н нүүрсний уурхайд ажилладаг, бас нэг хэсэг нь сүүлийн жилүүдэд хувиараа алт олборлох үйл ажиллагаа эрхэлж байна. Судалгааны талбай нь урьд өмнөх болон бидний судалгааны үр дүнд тогтоогдсон алт зэрэг ашигт малтмалын ордуудын ашиглахтай холбогдон уул уурхайн салбар, дэд бүтэц хөгжиж болох хэтийн төлөв сайтай район юм.

3. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

Агаарын орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл: “Харганат” төмрийн хүдрийн ордыг ил уурхайн аргаар төслийн явцад агаарын чанарт нөлөөлөх үүсгэх эх үүсвэрүүд нь:

- Хөрс хуулах, хүдэр олборлох үед тоос, шороо ихээр үүсгэнэ.
- Уурхайн малталтууд болон овоолгын дээд талбайгаас салхинд хийсэх тоос, шороо
- Уурхайн машин техникүүдийн түлшний шаталтаас ялгарах утаа, тортог, хорт хийнүүд
- Ажилчдын суурингаас гарах хатуу шингэн хог хаягдлын бохирдол

Хөрсөн бүрхэвчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл: Уурхайн олборлолтын болон бусад төрлийн үйл ажиллагаанаас хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх нөлөөллийн эх үүсвэр нь:

- Олборлолтын үйл ажиллагаанаас
- Хөрсний овоолгод хөрс дарагдах
- Дотоод тээвэрлэлтийн зам нь шугаман элэгдлийн эх үүсвэр болно. Мөн энэхүү элэгдэл нь агаар дахь тоосонцрын эх үүсвэр болж, тоосонцор нь буцаад хөрсөн бүрхэвчийн шинж чанарт сөрөг нөлөөлөл үзүүлнэ.

Газрын гадарга болон хэвлийд үзүүлэх нөлөөлөл: Төслийн зүгээс газрын гадарга болон хэвлийд үзүүлэх гол нөлөөлөл нь барилга угсралтын ажил болон төслийн үйл ажиллагаатай холбоотой уурхайн карьер, овоолго болон тээврийн хөдөлгөөн зэрэг эх үүсвэрүүдээс үүснэ.

Гадаргын болон гүний усанд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл: Гадаргын болон газрын доорх усанд нөлөөлөл үүсгэх эх үүсвэрүүд:

Төслийн үйл ажиллагааны явцад дараах эх үүсвэрүүдээс гадаргын болон газар доорх усны нөөц, чанарт нөлөөлөл бий болж болзошгүй. Үүнд:

- Хөрс хуулалт болон барилга угсралтын явцад тоосжилт дарахад цэвэр усны нөөц хомсдох
- Уулын малталтын үед хөрсний болон гүний усыг зайлуулж усны нөөц хомсдох
- Барилга угсралтын ажлын явцад барилгын материал хур тунадас болон үерийн усаар угаагдан барилгын материалд агуулагдах бодисууд хөрсөнд нэвчих, улмаар хөрсний бага гүний усыг бохирдуулах
- Уулын ажлын болон ахуйн бохир ус хадгалах савыг соруулах үед асгарч газрын хэвлий болон хөрсийг бохирдуулахаас үүдэн хөрсний усыг бохирдуулах
- Уулын ажлын болон ахуйн бохир ус хадгалах сав хүчтэй аадар бороо болон үерийн усаар дүүрч хальхаас үүдэн хөрсөнд нэвчиж хөрсний ус болон бага гүний усыг бохирдуулах
- Техник, тоног төхөөрөмжийн шатах тослох материал алдагдаж хөрсийг бохирдуулхаас үүдэн хөрсний усыг бохирдуулах

- Уурхайн байгууламж, хоосон овоолго, хаягдлын сан, техник хэрэгслийн байршуулалт зэргээр газрын гадаргыг өөрчилж улмаар байгалийн хур тунадас унаж урсац бүрдэх, хөрсний чийг, газрын доорх усыг сэлбэх нөхцөлийг доройтуулах магадлалтай.

Төслийн болзошгүй сөрөг нөлөөлөл, үргэлжлэх хугацаа, эрчим: Уг төслийг хэрэгжүүлснээр байгаль орчны төлөв байдалд үзүүлж болзошгүй нөлөөллийг тогтоохдоо байгаль орчны суурь нөхцөл, судалгаа хийсэн мэргжлийн судлаачдын дүгнэлтүүдийг үндэслэн тогтоов. Байгаль орчны төлөв байдалд гарч болзошгүй нөлөөлөл, болзошгүй ослын үнэлгээг магадлан жагсаах аргаар тодорхойлов.

4. 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь төсөл хэрэгжих нутаг дэвсгэрийн байгаль орчныг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоосон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах, урьдчилан сэргийлэх, төсөл хэрэгжих орчинд бий болж болзошгүй сөрөг үр дагаврыг хянах, илрүүлэх үндсэн зорилго бүхий эрхзүйн баримт бичиг юм.

Энэхүү төлөвлөгөөг боловсруулахдаа байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний тайланд тусгасан байгаль орчныг хамгаалах төлөвлөгөө болон орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг үндэслэн байгаль орчныг хамгаалах талаар авах удирдлага зохион байгуулалтын болон сөрөг нөлөөллийг бууруулах, арилгах арга хэмжээ, уг төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хугацаа, хөрөнгө зардлыг бодитойгоор тооцож тусгах зорилт тавилаа.

Мөн Монгол улсын “Байгаль орчныг хамгаалах тухай” болон “Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай” хуулиуд, Байгаль орчин аялал жуулчлалын сайдын тушаалаар батлагдсан 2019 оны А/168 тоот “Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, хянан батлах, тайлагнах журам”, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын ерөнхий үнэлгээний дүгнэлт, мөн нарийвчилсан үнэлгээний үр дүн зэргийг үндэслэл болголоо.

Байгаль орчинд бага сөрөг нөлөөтэй үйл ажиллагаа явуулахын тулд дараах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх шаардлагатай.

- Байгаль орчны бохирдолоос сэргийлэх, байгалийн нөөц баялгийг зүй зохистой ашиглах зорилгоор байгаль орчинд учрах нөлөөллийг хамгийн бага байлгахад анхаарах
- Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль тогтоомж, бусад холбогдох хууль, дүрэм, журам, стандартуудыг мөрдлөг болгон ажиллах
- Уурхайн барилга байгууламж барих, олборлолт хийх үед нөлөөлөлд өртөх талбайг хамгийн бага байлгах
- Байгаль орчныг хамгаалах, ажилчдын аюулгүй байдлыг хангах үүднээс ажилчдад сургалт зохион байгуулах
- Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг батлуулж, төлөвлөгөөний дагуу мониторинг, хяналт-шинжилгээ хийлгэх
- Компанийн ажилтнууд, нутгийн иргэд болон сонирхогч талуудад байгаль орчны асуудлыг нээлттэй, шударга, ил тод байлгах

2025 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний ажилд 63100000 төгрөг зарцуулахаар төлөвлөж тухайн ажлуудын хэмжээ, гарах үр дүн, хариуцах эзэн, баримталж ажиллах аргазүй, стандарт, холбогдох хууль тогтоомжийг тусгаж, зардлын задаргааг тусгав.

Хүснэгт 4. 2025 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний зардлын задаргаа

№	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө	Нийт зардал /сая.төг/
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арилгах арга хэмжээний төлөвлөгөө	7.1
2	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээний төлөвлөгөө	30.0
3	Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөө	15.0
4	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
5	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	-
6	Осол, эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	3.0
7	Хог, хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	4.0
8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	2.0
9	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	2.0
10	Тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах төлөвлөгөө	-
2025 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал		63.1

5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ, АРИЛГАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Эй Эл Жи Ти” ХХК-ийн төмрийн хүдрийн ордыг ил аргаар ашиглах төслийн байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээний явцад тогтоогдсон төслийн гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ, түүнээс урьдчилан сэргийлэх, үр дагаврыг арилгах арга хэмжээ, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх хугацаа, зарцуулах төсөв, баримтлах эрх зүйн баримт бичиг зэргийг нэгтгэж доорх хүснэгтэд тусгалаа.

Хүснэгт 5. Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

№	Гол ба болзошгүй сөрөг нөлөөлөл	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмж их нэгж	Нэгжийн зардал мян.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, мян.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт, стандарт
Агаарын чанар									
1	Уурхайн тээврийн хэрэгслүүдийн үйл ажиллагааны улмаас гарч болох тоосжилтын эх үүсвэрүүд:	10 м/с-ээс дээш хүчтэй салхитай үед олборлолтын үйл ажиллагааг түр зогсоох	Төслийн явцад	-	-	Салхины хүч ихээр нэмэгддэг үеүдэд	Үйл ажиллагааны зардлаар	2025 онд	Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хууль; Агаарын чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585:2008 Бензин хөдөлгүүртэй авто машин- Утааны найрлага дахь хорт бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга MNS 5013:2009 Дизель хөдөлгүүртэй авто
2	Уурхайн үйл ажиллагаанд ашиглаж буй тээврийн	Уурхайн дотоод, гадаад тээврийн замыг шаардлагатай үед чийгшүүлж усалгаа хийх, тоос дарагч бодис ашиглах	Төслийн явцад	-	3,000,0	Хуурайш илттай үеүдэд	3,000,0	2025 онд	
3	хөдөлгөөн, Тээвэрлэлтэнд явж буй машинуудаас ялгарах хорт бодисуудаар орчны агаар бохирдох	Нефтийн бүтээгдэхүүн хадгалах технологийн горимыг чанд мөрдөж ажиллах, асгаралт болсон тохиолдолд саармагжуулах арга хэмжээг яаралтай авах, саармагжуулах хэрэгслийг талбайд бэлэн байлгах	Төслийн талбай	-	800,0	-	800,0	2025 онд	

4	Тээврийн хэрэгслүүдэд Монгол Улсад мөрдөгдөж буй утааны ба бохирдлын стандартууд (MNS 5013:2003 бензин хөдөлгүүрээс ялгарах бохирдуулагчид, MNS 5014:2003 дизель хөдөлгүүрээс ялгарах бохирдуулагчид) болон Олон улсын холбогдох стандартуудын шаардлагын дагуу хяналт хийж, түүнд нийцүүлэх	Төслийн талбай	-	-	-	Үйл ажиллагааны зардлаар	2025 онд	машин- Утааны тортогжилтын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ ба хэмжих арга MNS 5014:2009
5	Тээвэрлэлтийн үед хурдны хязгаар тогтоох (40 км/цагаас хэтрэхгүй байх), тэмдэг, тэмдэглэгээ байршуулах, цаашид засаж сайжруулах, маршрутыг тогтоох	Төслийн явцад	-	600,0	-	600,0	2025 онд	
6	Ашиглагдаж буй машин техникээс ялгарах хорт утааг стандартын түвшинд байлгах, агаар бохирдуулсны төлбөрийг төлөх, техникийн үзлэг, засвар үйлчилгээг тогтмол хийж байх	Төслийн талбай	-	1,200,0	-	1,200,0	2025 онд	

Газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвч									
7	Ордын ашиглалтын явцад хөрсний бүтэц найрлагад өөрчлөлт орох, хог хаягдал, хүнд даацын машин	Олборлолт нэмэгдэх бүрт шимт хөрсийг хуулж, тусгай талбайд стандартын дагуу байршуулж, хэлбэржүүлж хамгаалах	Төслийн явцад	-	-	-	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээнд тусгасан	2025 онд	Газрын тухай хуулийн 50-р зүйл 50.1.1 дэх заалт. MNS 5917:2008 Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5918:2023 Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах. Техникийн ерөнхий шаардлага
8	механизмууд олон салаа зам гаргаж хөрс болон ургамлыг гэмтээх.	Техникийн эвдрэл гэмтлийг зориулалтын талбайд хийж гүйцэтгэх	Төслийн явцад	-	1,000,0	-	1,000,0	2025 онд	
9	Шатах тослох материал, барилгын материалын хог	Техникийн эвдрэл гэмтлийг зориулалтын талбай (засварын цех)-д байрлуулж засах	Төслийн явцад	-	-	-	Агаарын чанарын хэсэгт тусгасан	2025 онд	
10	хаягдал, шатахуун асгарах зэрэг болзошгүй осол аваараас үүдэн	Замын усалгааг тоосжилт ихтэй үеүдэд хийж байх	Төслийн явцад	-	-	-	Агаарын чанарын хэсэгт тусгасан	Хуурайшилт ихтэй үеүдэд	
11	хөрсөн бүрхэвчийг бохирдуулах	Хог хаягдлыг зориулалтын саванд хадгалж, сумын нэгдсэн хогийн цэгт сар тутам зөөвөрлөн хаяж байх	Уурхайн хог хаягдлын хүрээнд	-	-	-	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасан	Сар тутам	
Усан орчин									
12	Усны нөөц багасах, түвшин буурах	Ус ашиглах гэрээг холбогдох байгууллагуудтай байгуулах	Төслийн явцад	-	500,0	-	500,0	2025 онд	Усны тухай хууль, Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хууль

13		Бусад шаардлагагүй тохиолдолд гадаргын хэлбэр, төрх байдлыг өөрчлөхгүй байх	Төслийн явцад	-	-	-	Үйл ажиллагааны зардлаар	2025 онд	“Усан орчны чанарын үзүүлэлт” MNS 4586:1998. “Газар доорх усыг бохирдлоос хамгаалах” MNS 3342:1982.
Ургамлан нөмрөг									
14	Машин техникээс тос тосолгооны материал асгарч ургамлан нөмрөгийг бохирдуулах	Техникийн эвдрэл гэмтлийг зориулалтын талбай (засварын цех)-д байрлуулж засах	Төслийн явцад	-	-	-	Хөрсөн бүрхэвчийн хэсэгт тусгасан	2025 онд	Газрын тухай хуулийн 50-р зүйл 50.1.1 дэх заалт. MNS 5917:2008 Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5918:2023 Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах. Техникийн ерөнхий шаардлага
15	Ил уурхайгаас хуулах хөрсийг автосамосвалаарт эзвэрлэх ба хүнд даацын машин механикийн нөлөөгөөр ургамлан нөмрөг талхлагдах, ургах чадвараа алдах	Уурхайн авто замуудыг дулааны улиралд болон тоос ихээр босох үед усалгаа хийж чийгшүүлэх зэрэг арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх	Хуурайшилт ихтэй үеүдэд	-	-	-	Агаарын чанарын хэсэгт тусгасан	2025 онд	
16	Шатах тослох материал болон нефтийн бүтээгдэхүүний асгаралтаас ургамлан нөмрөг бохирдох	Нефтийн бүтээгдэхүүн хадгалах технологийн горимыг чанд мөрдөж ажиллах, асгаралт болсон тохиолдолд саармагжуулах арга хэмжээг авах, саармагжуулах хэрэгслийг төслийн талбайд бэлэн байлгах	Төслийн явцад	-	-	-	Агаарын чанарын хэсэгт тусгасан	2025 онд	

17	Уурхайн гал тогоо, угаалгаас гарах шингэн хаягдал, мөн хоолны үлдэгдэл, хог хаягдал зэргийн нөлөөгөөр ургамлан нөмрөг бохирдох	Ахуйн гаралтай шингэн хаягдлыг зориулалтын талбайд түр хадгалж био бэлдмэлээр тогтмол ариутгах, цаашид байгаль орчинд халгүй зайлуулах арга хэмжээг сонгон хэрэгжүүлэх	Төслийн явцад	-	-	-	Хог хаягдлын МТ-нд тусгагдсан	2025 онд	
Амьтны аймаг									
18	Хөрсөнд үүрлэдэг жижиг хөхтөн амьтад, бусад шавж зэрэг амьд биетүүдийн амьдрах орчин алдагдах, сүйтгэгдэх	Уурхайн эдэлбэрээс бусад эрүүл талбайд газар ухаж, амьтдын үүр нүх сүйтгэхгүй байх	Төслийн явцад	-	-	-	Үйл ажиллагааны зардлаар	2025 онд	Хог хаягдлын тухай хууль 2017 он Амьтны тухай хууль 2012 он
19	Тоосжилтын улмаас уурхайн ойр орчмын амьдрах орчин доройтох	Уурхайн тээврийн замыг шаардлагатай үед чийгшүүлж усалгаа хийх	Төслийн явцад	-	-	-	Агаарын чанарын хэсэгт тусгасан	2025 онд	
20	Шатахуун, тослох материал асгарснаас амьдрах орчин бохирдох, доройтох	Нефтийн бүтээгдэхүүн хадгалах технологийн горимыг чанд мөрдөж ажиллах, асгаралт болсон тохиолдолд саармагжуулах арга хэмжээг авах, саармагжуулах хэрэгслийг төслийн талбайд бэлэн байлгах	Төслийн явцад	-	-	-	Агаарын чанарын хэсэгт тусгасан	2025 онд	

Увс аймгийн Наранбулаг сумын нутагт хэрэгжиж буй “Харганат” төмрийн хүдрийн ордын төслийн 2025 оны байгаль орчны менежментийн
төлөвлөгөө

21	Амьтанд гэмтэл учруулах, тоо толгой хорогдох	Ажилчдыг хууль бусаар ан хийхгүй байхыг анхааруулах, сургалтанд хамруулах, хяналт тавих	Төсөл хэрэгжих хугацаанд	-	-	-	Удирдлага зохион байгуулалтын арга хэмжээнд тусгасан	2025 онд	
Нийт мян.төг			7,100,0						

6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 6. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Хамрах нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал /сая.төг/	Нийт зардал /сая.төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг,стандарт аргачлал
1	Техникийн нөхөн сэргээлтийн гол зорилго нь биологийн нөхөн сэргээлт хийхэд зориулсан овоолгын талбайг тэгшлэх, уурхайн ашиглагдсан орон зайг хөрс шороогоор дүүргэх, хэлбэржүүлэх зэргээр стандартын шаардлагын түвшинд засаж тэгшлэнэ.	Ашиглагдсан орон зай, ухаш болон овоолгын гадаргууг хэвгийжүүлэн тэгшлэх овоолгын хажууг хэвгийжүүлж, дэвсгэгжүүлэх	-	-	-	30.0 сая.төг	2025 онд	MNS 5918:2023 Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS 5917:2008 Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт. Техникийн ерөнхий шаардлага
2		Шимт хөрсний овоолгыг хадгалах, хамгаалах	-	-	-		2025 онд	
Нийт дүн			30 сая.төг					

7. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗЫН БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 7. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ

№	Хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал /сая.төг/	Нийт зардал /сая.төг/	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрхзүйн баримт бичиг,стандарт аргачлал
1	Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд уурхайгаас засмал зам холбогдох хэсэгт мод тарих	Төслийн явцад	500 ш	-	15 сая.төг	2025 онд	MNS 5914:2015, MNS 4597:2013
2	Тарьсан модны ургалтад анхаарал, хяналт тавих, усалгаа тордлогоор байнга хийх арга хэмжээг авах, ногоон байгууламжийн арчилгаа, тордолгоог хийх	Төслийн явцад	-	-		2025 онд	
3	Зэрлэг ан амьтанд биотехникийн арга хэмжээ авах	Төслийн явцад	-	-		2025 онд	
Нийт дүн, сая.төг				15 сая.төг			

8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн хүрээнд нүүлгэн шилжүүлэх үйл ажиллагаа хийгдэхгүй тул 2025 оны БОМТ-д нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох арга хэмжээ тусгагдаагүй болно.

9. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Тус төслийн талбайд одоогоор түүх, соёлын дурсгалт зүйл илрээгүй байна. Тус төслийн үйл ажиллагааны явцад археологи, палеонтологийн олдвор, түүх соёлын дурсгалт зүйлс илэрвэл үйл ажиллагаагаа түр зогсоож энэ тухай сум, дүүргийн засаг дарга, цагдаагийн болон уг асуудлыг эрхэлсэн эрдэм шинжилгээний байгууллагад нэн даруй мэдэгдэх ба цаашид Монгол улсын “Соёлын өвийг хамгаалах тухай хууль” болон бусад холбогдох хууль тогтоомжыг мөрдөн ажиллах шаардлагатай.

БҮЛЭГ 9.ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 8. Осол, эрсдлийн менежментийн төлөвлөгөө

№	Болзошгүй аюул, осол сөрөг нөлөө	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал сая.төг	Нийт зардал сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа ба давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Цаг агаарын үзэгдэл, ажилчдын хариуцлагагүй байдлаас шалтгаалан осол гарах	Техник, технологийн аюулгүй байдлыг тогтмол шалгах, хянах, машин техникийн үйлчилгээ засварыг тусгай бэлтгэсэн талбайд явуулж хэвших	Нийт төсөл хэрэгжих талбай барилга байгууламжинд	-	0,5	0,5	500,0	Гамшгаас хамгаалах тухай хууль, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль
2		Галын болон байгалийн аюул гамшигаас урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний талаар сургалт, зохион байгуулах	Уурхайн бүх ажилчдад	-	0,5	0,5	2025 онд	
3		Болзошгүй аюул ослын үед ашиглах багаж хэрэгсэл холбооны хэрэгсэлтэй болох	Гал унтраах хэрэгсэл, галын сараа, элс, шороо, хүрз цэвэрлэгээний бодис, холбооны хэрэгсэл гэх мэт	-	0,5	0,5	2025 онд	
4	Болзошгүй осол, саатал, техник технологийн шугам сүлжээний гэмтэл, галын гэнэтийн аюул үүсэх, байгалийн гамшиг	Ажилчдыг гарын авлага болон хамгаалах нэг бүрийн хувцас хэрэгслээр ханган ажиллах		-	1,0	1,0	2025 онд	
5	Байгаль орчныг хамгаалах, осол эрсдэлээс сэргийлэх талаар сургалтыг нийт ажиллагсадад зохион байгуулах		-	0,5	0,5	2025 онд жилд 2 удаа		
	Нийт зардал (сая.төг)			3.0 сая.төг				

БҮЛЭГ 10. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 9. Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийг хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нэгжийн зардал, сая.төг	Тоо хэмжээ	Нийт зардал, сая.төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Хатуу хог хаягдал	Ахуйн хаягдлыг ил задгай хаяхгүй байх, хаягдалын цэгийг стандартын шаардлагад нийцүүлэн битүүмжлэл сайтай хийх, хаягдлыг богино хугацаанд нутаг дэвсгэрээс зөвшөөрөгдсөн цэг рүү зайлуулах	Төслийн талбайн бүх барилга байгууламжуудад	-	1,0	-	1,0	2025 он	Хог хаягдлын тухай хуулийн 10.2.1.энэ хуулийн 9.1.3-т заасан журмын дагуу энгийн хог хаягдлаа ангилан ялгах; 10.2.5.үүссэн аюултай хог хаягдлаа эрх бүхий байгууллагад, эсхүл тогтоосон тусгай цэгт хүлээлгэн өгөх
2		Хог хаягдлын түр хадгалах цэг байгуулах, хог хаягдлын савыг ангилан ялгах, зориулалтын битүү тагтай байхаар сонгон авч ажилчдын кемп, кемпийн ойролцоо шаардлагатай газруудад байрлуулах	Ажилчдын байрны хүрээнд	-	1,0	-	1,0	2025 он	
3		Хаягдал дугуй болон төмрийн хаягдлыг ангилан цуглуулж дахин боловсруулах үйлдвэрт нийлүүлэх	Төслийн барилга байгууламжид	-	1,0	-	1,0	2025 он	
4		Хаягдал тосыг хуримтлуулах сав байрлуулах	Ахуйн хаягдлын хүрээнд	-	0,5	-	0,5	2025 он	
5	Шингэн	Шингэн хаягдлыг тусгай бодис хэрэглэн задлах Ажилчдын гал тогоо, амрах байр, хог хаягдлын цэг, 00-ийн ариутгал халдваргүйжүүлэлт	Ажилчдын байрны хүрээнд	-	0,5	-	0,5	2025 он	
	Нийт сая.төг		4 сая.төг						

БҮЛЭГ 11. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

Хүснэгт 10. Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Байгаль орчны бүрэлдэхүүнд үзүүлэх нөлөөлөл	Хяналт шинжилгээ хийх байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал (мян.төг)	Нийт зардал (сая.төг)	Баримтлах арга, аргачлал, стандарт, шаардлагууд
Хөрсний хяналт шинжилгээ								
1	Хөрсний химийн шинж чанар, механик бүрэлдэхүүн	Хөрс элэгдэл эвдрэлд орох, үржил шимээ алдах, гадаргын унаган хэлбэр өөрчлөгдөх	Жилд 1 удаа	2025 он	Жилд 1 удаа	-	0,5	Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ. (2008). Монгол улсын стандарт - MNS 5850:2008. Улаанбаатар.
2	Хүнд металлын агууламж	Түлш, тосолгооны материал болон химийн бодис, хог хаягдлаар хөрс бохирдох	Жилд 1 удаа	2025 он	Жилд 1 удаа	-		Хөрсний агрохимийн үзүүлэлтүүдийг тодорхойлох арга. (1991). Монгол улсын стандарт - MNS 3310:1991. Улаанбаатар.
3	Хөрсний эрүүл ахуйн шинжилгээ хийлгэх	Төслийн ажилчдын кемпийн орчимд	Жилд 1 удаа	2025 он	Жилд 1 удаа	-		Хөрсний чанар. Хөрсөнд эрүүлзүйн нян судлалын шинжилгээ хийх арга. (2012) MNS 6341:2012. Улаанбаатар. 14Хөрс. Гэдэсний бүлгийн нян ,гэдэсний бүлгийн халуун даадаг нян болон байж болох E.Coli-г илрүүлэх арга. (2004) MNS 5367:2004. УлаанбаатарMNS 5850:2008 Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ

Усны хяналт шинжилгээ								
4	Усны чанар рН, ууссан нийт давс (жингийн аргаар), усны ерөнхий болон хүнд металлын шинжилгээ	Төслийн талбай	Унд ахуйн усыг хангаж буй уснаас	2025 он	Жилд 1 удаа	-	0,5	MNS (ISO) 4867:1999 Усны чанар. Дээжийг боловсруулах, хадгалах зөвлөмж MNS 4586:1998 Усан орчны чанарын үзүүлэлт. Ерөнхий шаардлага MNS (ISO) 5667-14:2000 Гадаад орчны уснаас сорьц авах болон тээвэрлэх, гарын авлагын зөвлөмж MNS 13.060.50 Усны чанарын стандарт MNS 0900 : 2005 Ундны ус. Эрүүл ахуйн шаардлага, түүнд тавих хяналт
Агаарын чанар								
5	Агаарын шинжилгээ (хүхэрлэг хий, азотын давхар исэл, нийт тоос /TSP/) болон дуу чимээний хэмжилт	Төслийн талбай	Төслийн талбайд	2025 он	Жилд 1 удаа	-	1,0	Агаарын чанарын техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585:2016
Нийт зардал сая.төг					2,0			

БҮЛЭГ 12. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 11. БОМТ-ийн төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар хэмжээ	Нэгжийн өртөг мян.төг	Зардал мян.төг	Хугацаа
1	Байгаль орчны удирдлага зохион байгуулалтын арга хэлбэрийг үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх чиглэлээр үүрэг хариуцлагын дотоод журам тогтоож мөрдөх шинэчлэн засварлах	Аж ахуй нэгжийн хэмжээнд	Дотоод зохион байгуулалтаар		2025 он
2	Байгаль орчныг хамгаалах, осол аваар, гал түймэр, усны аюул мэтийн гэнэтийн ослоос урьдчилан сэргийлэх, осол гарсан тохиолдолд шуурхай хэрэгжүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулах талаар жилд 1 удаа сургалт, зохион байгуулах	Аж ахуй нэгжийн хэмжээнд	0,5	0,5	2025 он
3	Ажилчдыг эрүүл мэндийн үзлэгт хамруулах, ажлын онцлогоос хамааруулан хувь хүний хамгаалалтын хэрэгслээр тогтмол хангах, хордлого тайлах хүнс, бэлдмэлээр хангаж байх	Аж ахуй нэгжийн хэмжээнд	1,0	1,0	Жил бүрийн 12 сард
4	Уурхайн ажилчдыг хөдөлмөр хамгааллын хувцас хэрэгслээр бүрэн хангах	Аж ахуй нэгжийн хэмжээнд	Дотоод төлөвлөлтөөр		2025 он
5	Ажилчдыг эрүүл мэндийн үзлэгт жил бүр тогтмол хамруулах. Ажлын онцлогоос хамааруулан хувь хүний хамгаалалтын хэрэгслээр тогтмол хангах, хордлого тайлах хүнс, бэлдмэлээр хангаж байх	Төсөл хэрэгжих үед	0,5	0,5	Улирал бүр
6	Галын аюулаас хамгаалах хэрэгсэл, эрүүл ахуйн хэрэгслээр хангах	Төсөл хэрэгжих үед	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөөнд тусгасан		Жил бүр
7	Байгаль хамгаалах талаар хийсэн ажлын тайланг Увс аймгийн БОАЖГ-т хүргэн өгч байх	Аж ахуй нэгжийн хэмжээнд	Дотоод зохион байгуулалтаар		2025 он
Удирдлага, зохион байгуулалтын чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний нийт зардал				2,0 сая.төг	

БҮЛЭГ 13. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙГ НӨЛӨӨЛЛИЙН БҮСИЙН ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төсөл хэрэгжүүлэгч жил бүр Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн талаар байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад тайлан хүргүүлэх ба байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, орон нутгийн байцаагч, бүх шатны Засаг дарга, байгаль орчны төрийн бус байгууллагад тухайн жилийн байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланг хагас жил тутамд хүргүүлнэ. Мөн төсөл хэрэгжиж буй нутаг дэвсгэрийн дүүргийн иргэдийн хуралд Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн талаар танилцуулгыг хагас жил тутамд хийж байх шаардлагатай болно.

Хүснэгт 12. БОМТ, түүний хэрэгжилтийг оролцогч, сонирхогч талуудад тайлагнах төлөвлөгөө

БОМТ, түүний хэрэгжилтийг тайлагнах, хэлэлцүүлэх оршин суугчид, оролцогч талууд	Тайлагнах, хэлэлцүүлэх хэлбэр	Мэдээний агуулга	Хугацааны тов	Тайлагнах зардал, төг	Зохион байгуулах албан тушаалтан	Зохион байгуулах газар
БОМТ-ний биелэлтийн үр дүнгийн тайланг төсөл хэрэгжиж буй Увс аймгийн Наранбулаг сумын ажлын хэсэгт танилцуулах	БОМТ-ний биелэлтийн тайлан боловсруулж сумын засаг захиргаанд хүргүүлнэ	Тайланг хүлээн авсан актыг хүргүүлэх	2025.11.01-ний дотор	Дотоор төлөвлөлтөөр	“Эй Эл Жи Ти” ХХК-ын байгаль орчны мэргэжилтэн	Увс аймгийн Наранбулаг сум
Нийт				-		